

de dårlige udsigter, også ofte i stile, der udtrykker meget stor bekymring . . . «¹⁰).

I disse unges (16-åriges) stile kan man f.eks. læse: »Hvis først 3. verdenskrig bryder ud, tror jeg ikke, at der er mere tilbage at leve for. Krigen vil højst sandsynlig blive ført med atomvåben . . . « (pige).

»Men før man overhovedet spekulerer på at få børn, burde man tænke sig godt om, da verden, vi lever i, er meget urolig, og med den forurening og de uhyggelige atomvåben, vi har, synes jeg ikke, det er lykken at skulle sætte et barn i verden, før den bliver forbedret« (pige).

»Gid der må blive så megen fred i verden, at de (børnene) kan rejse rundt og besøge andre folkeslag og lære af dem i stedet for at slå dem ihjel« (pige).

Det udvidede fredsbegreb

Som citaterne ovenfor fra FN's rekommandationer lader ane, så er der her tale om det såkaldt *udvidede fredsbegreb*. Hovedindholdet heri er, at »fred« ikke blot betyder fravær af krig, men også fravær af betingelser (»årsager«) for krig såsom ulighed, social uretfærdighed og fordomsfulde fjendebilleder.

Hvis fredsoplysningen skal undgå at blive overfladisk, må den tage udgangspunkt i dette fredsbegreb. En »fred« præget af oprustning, militarisering af samfundet, forberedelser til krig, bidrag til krige i den 3. verden, koldkrigspropaganda og menneskerettighedskrænkelser er ikke en ægte fred, hvor krigsbetingelser er afskaffet. Der er blot tale om »fred« til krigsforberedelse, eller som en ældre dansk historiker, Gustav Bang, kaldte det: »en væbnet fred«¹¹).

Det udvidede fredsbegreb har været udgangspunkt for den skandinaviske freds- og konfliktforskning, hvor især Norge har været ledende siden 1950'erne (Johan Galtung m.fl.).

Dette fredsbegreb er desuden i overensstemmelse med opfattelser fremlagt i FN af EF, herunder Danmark. Det blev på FN's konference om sammenhængen mellem nedrustning og udvikling i september 1987 udtrykt af ambassadør Ole Bierring på bl.a. følgende måde: »Verden kan ikke betragtes som sikker, når så mange mennesker lever i den yderste fattigdom, i frygt for at blive invaderede, i frygt for at miste frihed eller andre grundlæggende menneskerettigheder. Sult og social uretfærdighed og fattigdom er hovedkilder til konflikter, indre såvel som ydre, i udviklingslandene«¹²).

Danske og nordiske fredstraditioner

Enhver fredsoplysning bør som andre oplysnings- og undervisningsområder foregå på alsidig og ikke-

manipulerende vis. Hertil kan bl.a. en virkelighedstro skildring af den danske og nordiske fredshistories mange traditioner tjene, fordi der her er tale om adskillige bevægelser i indbyrdes brydning.

Fredsbevægelsen har ikke været en ensartet, social bevægelse. Den har været sammensat af forskellige fredstraditioner, hvoraf flere har meget gamle rødder, f.eks. religiøse fredstraditioner (kvækerne, forsøringsforbundet, kristne for nedrustning m.v.), liberale fredstraditioner (Dansk (Norsk og Svensk) Fredsforening fra 1880'erne, FN-forbundet), arbejderbevægelsens fredstraditioner (2. Internationale, arbejderpartiers anti-militarisme og solidaritetsarbejde, SiD, fagbevægelsen for fred). Hertil kommer de mange fredstraditioner med lidt mere specielle målsætninger (militærnægterbevægelsen, feministiske fredsbevægelser, ikke-voldsbevægelser, solidaritetsbevægelser, anti-racistiske bevægelser, Nej til atomvåben, unge for fred etc) og faglige bevægelser (højskolelærere for fred, læger mod kernevåben osv.).

Det forhold, at der mellem disse traditioner har hersket både uenigheder og enighed og samarbejde, bør ikke føre til hetz mod dem, men tages som et demokratisk sundhedstegn. Skolens børn – og andre – bør kunne erfare, at såvel enigheder som uenigheder mellem bevægelser og traditioner kan drøftes på dokumenterende og kultiveret måde.

Udvikling af fredskompetence

Et vigtigt overordnet *formål* med en fredsoplysning og fremme af international forståelse er *udvikling af fredskompetence*, dvs. at udvikle kvalifikationer til at skabe og opretholde fred og fredelige konfliktløsninger på alle sociale niveauer – personligt, lokalt og globalt. Der ligger bag denne formulering den opfattelse, at »fred« ikke er en passiv og altid idyllisk tilstand uden modsigelser, modsætninger og konflikter. Hvor mennesker virker sammen, vil der altid være konfliktmuligheder, *men* det væsentlige er at kunne løse modsigelser og konflikter med ikke-voldelige midler. Fredshistorien og tværkulturel forskning viser, at dette kan lade sig gøre. Mennesket er ikke fra naturens hånd dømt til destruktive problemløsninger.

Til en sådan fredskompetence hører selvkært viden og indsigt som nødvendige betingelser. Viden og indsigt er imidlertid ikke tilstrækkelige forudsætninger. Der må også påpeges nødvendigheden af håb og handlemuligheder. En »fredsoplysning«, der blot ville vælte en masse isolerede informationer om krig, våben, sult og elendighed i hovedet på elever, vil nemt føre til apati og handlingslammelse i stedet for